

Gondoljunk csak a Jézust kereső népre

A mi népünk országszerte fellelhető, szép és jellemző szokása volt Jézus keresése, amely a középkori misztériumdrámának figyelemre még alig méltatott maradványa, és amely egyes helyeken a határkerülés mozzanataival is keveredett.

Felső-Ipolyvidéken nagyszombat éjszakáján, éjfél előtt a templom bejáratánál gyülekeznek a hívek. Ott van a falu apraja-nagyja. A szülők gyermekeiket is magukkal viszik. Igen fontosnak tartják, hogy ezen az ájtatosságon mindenki ott legyen. Az előimádkozó az előénekekkel a templom ajtajához térdel és elkezdi a bevezető imádságot. Az előforduló imádságokban Jézus szenvedéséről, haláláról, feltámadásáról, a kenetvivő asszonyokról van szó. Könyörögnek azonkívül a bűnösök megtéréséért, mindenféle károk távolmaradásáért, jó termésért. Azután csendben felfejlődik a körmenet. Énekelve mennek a legelső határkeresztig, és onnan sorban, minden kereszthez, ami a falu határában van. Mindegyiknél imádságot mondanak. A legtávolabbi és egyúttal a legutoljára hagyott keresztnél van elhelyezve a feltámadt Krisztus szobormása, amelyet valóságos diadalmenetben visznek vissza a templomba. Kigyúlnak a gyertyák, lobognak a napraforgó szárából készített fáklyák. A körmenet a temetőbe kanyarodik be végül, itt mindenkinek akad egy kedves sírja, ahová letelepszik már csonkig égett gyertyájával. Hajnalodik, mikor abbahagyva az előimádkozó után mondott imádságokat, alvó gyermekeikkel hazatérnek.

Székeludvarhelyen Jézus keresésére régebben a céhek indultak, a zászlókat maguk a céhmesterek vitték. Ez a mozzanat régi hagyományt őrzött meg, mert a középkorban a liturgikus játékok rendezése sokszor a céhek feladata volt. A lovasmenet hajnalban, a nyeregkápában fegyverrel indul el Krisztus keresésére, akinek szobrát elrejtették a búzában, és ezt kell megtalálni. A büszke és boldog megtaláló hozza a szobrot a lovasok kíséretében, akiket Jézus katonáinak neveznek. A város szélén áll Jézus kápolnája, egykor híres búcsújáróhely, a menet itt üt tábornak. Elküldik az előköszönőket a városba jelenteni, hogy megtalálván Jézust, indulhat a körmenet eleje. Az előköszönők élükön a bíróval térnek vissza. Kis idő múlva a körmenet is jön, szent zsolozsmákat énekelve. A zászlókat Jézus szobra előtt meghajtják. Jézus katonái dísztüzet adnak, majd nagy lövöldözés közben megindul a menet a városba. A keresztelők előtt meg megállnak. A piacon sokat lövöldöznek. A templom elé vonulva még egyszer dísztüzet adnak, utána pedig szentmisét hallgatnak.

Csanádapácán nagyszombaton éjfélkor összegyűlnek a hívek a templomban és egy feszülettel elindulnak a temetőbe Jézus keresésére. Amíg mennek, ezt éneklük: „Hol vagy, én szerelmes Jézus Krisztusom?” Kinn a temetői keresztnél imádkoznak, majd megkerülik énekelve az egész falut. Ekkor az emberek felkelnek ágyukból, kimennek és megcsókolják a

szent keresztet. Amikor bejönnek a templomba, ezt éneklik: „Föltámadt Krisztus e napon, alleluja.” Végül a Jézust keresők is megcsókolják a keresztet és hazamennek.

Tápén Jézus keresésére éjjel két órakor gyűlnek össze a hívek a temetői kápolnában. Az énekes asszony könyörgést mond, hogy az ájtatosságot megkezdhessék és be is végezdhessék. Utána a Szentháromság olvasóját imádkozzák és elindulnak a szent kereszttel a templom felé. A templom ajtaja ezúttal nem nyílik meg előttük, hanem ott, az ajtó előtt eléneklik a „Szent vagy Uram” kezdetű éneket, utána elmondják az Oltáriszentségről szóló litániát. Közben énekelnek is. A menet most a dicsőséges olvasót imádkozza és visszaindul a kápolna felé. A kápolna ajtajában a „Feltámadt Krisztus e napon” kezdetű éneket éneklik. Az ájtatosság a búcsúzó énekkel fejeződik be. Jézus keresése az országnak bizonyára még több helyén előfordul, tudunkkal Szakoson (Tolna), Csáfordon (Zala), Apátfalván (Csanád) és Jászládányon (Szolnok) is.

Az ország több vidékén, főképpen a peremeken, elszigetelődött szokásként él a húsvéti határkerülés. Hogy katolikusok is, kálvinisták is, egyaránt ismerik, arra mutat, hogy a középkorban e szokás hazánkban általános lehetett. A középkorban ugyanis tavasszal a jelesebb ünnepeken a földeken, vetések között ereklyékkel, zászlóval, énekszóval körmeneteket tartottak. E szokásokban gyökerezik különben a Búzaszentelő és Úrnap eredete is. Az ünnepek ünnepén, húsvét hajnalán mintegy hírül vitték a földeknek az Úr nagy győzelmét, feltámadását.

A múlt század derekán a határkerülés lefolyása a Székelyföldön ez volt: a legények és fiatal házasok vacsora után a cinteremben gyülekeztek, ahol megválasztották elöljáróikat: a főkirálybírót, dúlókat, bírakat, papot, énekvezetőt és másokat. Utána zsoltárenekkléssel megkerülik a templomot. Az imádság után végigvonulnak a falun. Menetközben folyton énekelnek és imádkoznak, azonkívül az útjukba eső mezei forrásokat kitakarítják, és egy-egy rövid imádságot mondanak, hogy Isten bő forrással, jó ivóvízzel áldja meg őket. Ha az idő kedvező, az egész határt megkerülik. Ha nem: csak a vetéskertet, a búzahatárt, és utána visszatérnek a templomba.

Ekkor már lassan hajnalodni kezd. A legények fenyőágot törnek, színes szalaggal, cifra papírossal, hímes tojással feldíszítik és kedveseik kapujára tűzik fel. Húsvét másnapján aztán a virágtevő legények locsolkodni mennek. Fiatal házasok pedig dideregnek, azaz elmennek az ablakok alá és ott fázósan bebocsátást kérnek. – Közben eláldják a házbelieket minden jóval, kibeszélik a falu népének, főképpen a fiatalságnak titkait. A didergőket meg szokták jutalmazni.

Nyárád vidékén húsvét szombatján este, amikor már napi munkájukat bevégezték, a falu fiatalosága, 40–50 legény, összegyűl a piacon határkerülésre. Itt maguk közül néhány elöljárót választanak, akik az egész menetet kormányozzák, útnak indulnak. A faluból kivezető út végén elkezdik a zsoltáros énekeket. (így: Tebenned bízunk eleitől fogva... vagy pedig: Határt rendelt az Úristen.) Egy-egy darab út után pihenőt tartanak, amikor aztán felváltva a jobb szónokok hálaimádságot mondanak, amiért a határt és a falut eddig is megóvta Isten minden veszedelemtől, és egyúttal kéri, hogy áldja meg bő terméssel.

Vadasdon (Maros-Torda) ilyenkor szép csendben végigjárják a falut, és ahol leány vagy ifjú menyecske van, fehér barkaágot tűznek a kapura. Ezzel illedelmesen azt akarják kipuhatolni, hogy húsvét másnapjára virradóra hol látják őket szívesen, ha öntözni mennek. Az öntözés neve hajnalozás. Ahol a kapuról reggelre a házbeliek levették az ágot, oda a hajnalozók be nem tennék a lábukat a világért sem.

Zalaegerszegen, nagyszombaton éjfél előtt a város piacán, a templom előtt gyülekeznek a hívek. Időszakonként puskaropogás veri fel az éjszaka csendjét. A férfiak puskával és baltával gyülekeznek. A templomban a pap teljes díszruhába öltözve, feszülettel a kezében rövid imádságot mond, majd a menet megindul kifelé. Elöl zászlók, majd a dobos és tárogatós következik. Az asszonyok a pap után mennek. A jámbor ajkakon felhangzik az ének. Ugyanis a határjárókat a városon kívül eső Kálváriáig elkísérik a pappal együtt a hívők is. Itt a pap megáldja a határjárókat és útjukra bocsátja őket, ő meg a többi hívekkel visszafordul, esetleg a Kálvárián ájtatoskodnak. A határjárás nagy lármával, zajjal, puskalövéssel elegyített imádsággal és énekléssel egészen reggelig tart. Újra közelednek a város felé. Valósággal elborítják magukat zöld ágakkal. A Kálváriánál már várják őket az otthon maradottak ünneplőbe öltözve. A Kálvárián misét hallgatnak, miközben ropognak a puskák és a tarackok. Utána az egész hívő sereg áldásra vonul a nagytemplomba. Ez a szokás az ötvenes években még virágzott Zalaegerszegen.

A határjárásnak egyik, régebben bizonyára teljesebb, ma már csökevényes maradványa a húsvéthétfői kecskeméti Emmaus-járás, amely az aznapi emmausi tanítványokról (Lk. 24, 13–35.) szóló evangéliumból is meríthet indítást. A kecskeméti nép legnagyobb része a város szélén álló Mária kápolnához vonul ki, ahol mulatság, játék, lóverseny (a határkerülés csökevénye) mulattatja őket. A szokásnak külföldi hasonlóságát is megtalálhatjuk.

A határkerülés a nagypénteki mosakodással és a nagyszombati féregűzéssel egyetemben tudvalevőleg ősi lusztrációs képzeletekben gyökerezik. Célja az, hogy a körüljárt területeket a gonosz ne rontsa meg. A mi határjárásunknál ma már nehéz eldönteni, hogy nyugati hasonlóságra magyar hagyományok váltak-e kereszténnyé, vagy pedig európai fejleményről,

Gondoljunk csak a Jézust kereső népre

Írta: Bálint Sándor

2022. április 17. vasárnap, 00:00 -

kialakult liturgikus szokás átültetéséről van szó, amely az idők folyamán a nép lélekalkata és igényei szerint laicizálódott.

Forrás: Katolikus Magyarok Vasárnapja. 84. évfolyam 10. szám. 1977. március 13. 6.